

Foi'a besericésca si scolastica.

Organu alu provinciei metropolitane greco-catolice de Alb'a-Julia
si Fagarasiu.

Apare in 1 si 15 st. n. a fia-carei luni.

Abonamentele de cate 6 fl. v. a. pre anu se se adreseze la tipografi'a seminariului gr. catolicu in Blasiu. || Manuscriptele si corespondintiele se se tramita francate la redactiuni.

Anulu IV.

Blasiu 1 Octobre 1890.

Nr. 1.

Partea besericésca.

Joann P. Leméni Episcopulu Fagarasiului.

(Schitiare biografica de Constantinu Paptalvi.)

Lectori.

In urmatóriele pagine dáu mic'a, si cauta se recunosc, superficial'a biografica descriere a unui raru, dara de-odata si nefericitu Archiereu románu, care cá o stea lucitóre in secululu mai de aprópe trecutu a resaritu pre inoratulu orizontu alu natiunei române din acésta scumpa patria. Asteptámu, si amu asteptatu fórté multu, cá o mâna mai tare, si o péna mai indemánateca se implinésca acestu de recunoscintia pretinsu micu lucru. Dupa ce inse din nice o competente parte s'au ivitu semne, cumcá prin cineva s'ar' lucrá, cá acestu tare insemnatu, dara totu-de-odata si dorerosu episodiu din istori'a eclesiastica-nationala romána, se se cufunde cá multe altele in intunecatulu abisu a uitarei, acum cându sum ajunsu la adenci betránetrie, si cându pentru caletori'a paméntésca de abia la pucine dile si neci de cum la ani potu calculá, stimulatú de veneratiunea, si potu díce pietatea, ce amu avutu càtra venerand'a persóna a acestui mare, acumu de 29 ani in Domnulu adormitu preotu, m'am resolutu a insemuá in pucine pagine, in câtu m'a ajutatú memori'a cu ce'a mai curata conscientia, lucrarile si patimile, ce a intêmpinatu in paméntésca sa cariera. In cuprinsulu acestei scrieri m'am silitu a fi obiectivu, si a incungiuará ori ce vatemare personala, pentru-cá scopulu scrierei a fostu a spune adeverulu, fàra respectu la personalitate.

Joanu Leméni este nascutu in 23 Aprilie anulu 1780 din parinti de statu nobili, Joanu de Lemény ampoiatsu comitatensu si Christin'a Sanmartoni, fiica

de proprietariu a bunului nobilitare. Ambii parinti, pre lângá ace'a cà comun'a Desmiru, in care locuiau cá proprietari, pre acelu têmpu inca se tieneá de confesiunea gr. orientala, profesáu credinti'a catolica de ritu grecu, pentru ace'a nounascutulu prínecu cá primogenitu, a primitu sacramentulu baptismului si alu mirului, sub datulu nume Joanu, prin protopopulu, si parochulu din Clusiu-Manasturu Theodoru Mehési, cá patrini asistându Demetriu Sándóru cu soci'a sa Mari'a Dragosiu. Dupa trecerea primiloru ani in cas'a parintiésca, fú dusu la scól'a catolica normala in Clusiu, si dupa ace'a la ce'a románésca gr. cat. care stá sub grgi'a PP. Basiliti in Blasiu, deunde devenindu ceva morbosu de ochi, éra s'a stramutatú la Clusiu in apropiarea parintiloru. Aici continuându-si studiele, pre lângá gimnasiu cá alumnu alu seminariului s. Josifu a absolvatu si cursulu filosoficu cu celu juridicu in patru ani, preste totu cu cei mai eminenti calculi. Mai avea totu in scólele din Clusiu doi frati, Josifu si Ladislau, dara pre câtu erá laudatu Joanu pentru progresulu celu eminente in studia si in sciintia, cu atátu mai mediocri erau fratii sei, asia câtu si profesorii si conscolarii, de multe ori in óre care modu satiricu -i diceau: „Tie ti-e usioru a face progresu eminente, pentru-cá ai furatu si mintea fratiloru tei“. Pre acelu têmpu intre profesorii liceali din Clusiu se aflá si unu italianu cu numele Fortini, care prin extraordinari'a sa portare a datu ánsa lá mai multe anecdote. De multe ori avéndu concertári scientifiche cu óre-care dintre profesori, déca nu-lu potea convinge despre dreptatea temei ce aperá, dându-se ocasiunea, unde nu erá de altii vedutu, se tolosiá si de bastonulu seu, care nu erá prea usioru.

Cându s'a dusu cá absolutu Joanu Leméni la acestu curiosu pentru subscrierea absolutoriului, spre a-i face óre-care placere lu titulédia per Illustrissime! cu acést'a sémfíndu-se magulitu -i díce: „Si tu credis, „quod ego sim Illustris, et ego credo quod tu sis „verus romanus. sicut et ego sum; tibi fors non „placebit, quod non aposuerim calculum eminentiae, „scias dico tibi: In jure naturae nullus mortalium, „sed Deus solus est eminens“. Ma in urma -lu întrebà, ce statu voesce a-si alege pentru viétia? respunsulu a fostu, statulu ecclesiasticu; la acést'a, cá unulu care erá contrariu preotiloru si in specie calugariloru piaristi, -i díce: „plus de te supusuissem“, si cu acést'a s'au despartítu. Pentru ace'a totusi dupa óre-câti ani devenindu Joanu Leméni protopopu si parochu la Clusiu, totu-de-a un'a i-a datu cuvenítulu respectu.

Tênerulu Joanu dupa absolvarea studíaloru lyceale si-a concesu pucínu têmpu de respirare. — Mediculu oculistu Molnár, cunoscutu si cá literatoru românú, erá din oficiu obligatu a face in totu anulu o caletoria la Vien'a pentru operatiuni. In acésta caletoria a invítatu de sociu, cá pre de comunu in patria cunoscutulu, acum in studii absolutulu têneru Joanu Leméni, si inca precum s'a aretatu mai târdiu spre alu seu folosu. Éta cum. Pre acelu têmpu caletori'a prin Banatu si Ungari'a nu erá prea segura. Pre cunoscutii nostri caletori, in selbatec'a cale câtra Lugosiu inca -i întêmpinà o ceta feciori de codru, cari cam cu greutate au scapatu sanetosi si inca prin ce? nu prin alt'a decátu numai prin cântarile besericesci, in cari cântari tênerulu Joanu si atunci escelá. — Ajungêndu la Vien'a, mediculu Molnár si-a vedítu de ocupatiunile sale, tênerulu Joanu între cercari de a-si procurá cunoscintia despre institutele, cu preferintia celea de scientia a Vienei, si a facutu si visitele de onóre mai cu séma prela amplotiati cancelariei aulice Transilvane, unde cá cancelaru functioná comitele Samuilu Teleki, éra între consilieri erá Josifu Mehesi fiulu protopopulu Teodoru din Clusiu-Manasturu, care a fostu tata aloru patru fii, Josifu consiliariu aulicu, Avraamu canonicu in Blasiu, Petru prefectu de bunuri camerale si alu patrúlea locotonente-colonelu la Naseudu. Cu asta ocaziune mai multi, dar' in deosebi consiliarulu Mehesi l'a sfatútu se remâna cá practicantu la cancelari'a aulica, asecurându-lu despre cea mai buna inaintare, cui s'a esprimatu: „am temere cá me vei judecá de fanaticu, „dara pre lângá tóta sfiál'a sum silitu a marturisí, „cá pentru mine nu esiste alta fericire decátu numai „uniculu statulu si acél'a e celu preotiescu“, la acestu respunsu i-a replicatu consiliariulu: „daca ast'a -ti „este convingerea, departe e dela mine se te judecu „de fanaticu, din contra aprobu atare firma resolutiune“. — Dupa reintórcerea dela Vien'a, si-a facutu

insinuarea la episcopulu Bobu, *insinuarea* pentru a fi primitu in numerulu alumniloru clericali, dara episcopulu nu s'a grabitu cu primirea, parte pentru-cá ar' mai fi doritu, cá se se perfectioneze in carier'a juridica, spre a fi de mângaiare si ajutoriu nedreptatitulu poporu, parte si pentru ace'a, dupa cum mai târdiu s'a esprimatu episcopulu, pentru-cá avea temere nu cumva se i-se smintésca vederea, fiindu-i cá pruncu ochii de ceva morbu atacati, si asiá de o data l'a pusu provisoru economicu preste dominiulu episcopescu, si totu de-o data i-a dísu, cá daca ar' merge la tabl'a regésca dela Têrgulu-Muresiului (Maros-Vásárhely) pentru depunerea censurei advocatiale, lu va provedé cu tóte celea necesarie pâna la total'a absolvare a cursului, dar' tóte inzedaru, cáci tênerulu acelu delicatu, care si cá barbatu adultu nu erá alta decátu blândetia si bunetate, care nu aveá taria de a refusá cuiva cererea, daca numai -i stá in potintia si implinirea, aici a fostu inflexibilu, si s'a dechiaratu cu tóta tari'a, cá elu in ori care altu statulu, afara de preotie, s'a sémfí cá teatralistu, jucatoriu de role, pentru cari nu este chiamatu, deci de nou se róga se fia primitu, si la casu de negativa, se róga a fi dispensatu de oficiulu de provisoru, se póta cercá la Oradea-mare, la casu cându neci acolo i-ar' succede, va fi constrênsu a primí ritulu latinu, la care si altcum este invítatu. In estu modu convingêndu-se bunulu episcopu despre nealterabil'a resolutiune a tênerului, l'a dispensatu de serviciulu dominale, si primindu-lu in numerulu alumniloru diecesani l'a trimisu in seminariulu clericalu celu domesticu, lasându supeioritáti seminariale, cá in nemicu se faca deosebire între fostulu provisoru dominialu si alti ordinari alumni, — inca o tentatiune. Dupa cum s'a amentitu si la inceputu tatalu lui Joanu Leméni a fostu amplotiatu in comitatulu Cojocnei, in care atunci cá supremu comite functioná Baronu Antoniu Jozsika, acést'a chiamându la sine pre nainte numítulu cá pre tata, -lu întrebà unde se afla fiulu seu Joanu, care comitelui erá bine cunoscutu, cá unui, care de-o data erá si directoru supremu preste lyceu, si respundiendu, cá in câtu scie dênsulu, servesce cá provisoru economicu in bunulu episcopescu dela Blasiu, atunci baronulu díce: „e dauna, cá unu asiá alesu têneru se-si petréca têmpulu cu atari ocupatiuni, cari si altulu le póte portá, — fá se vina la mine, cáci gradulu primu ce-lu vá ocupá, e solgabiraitulu, si credu cá de aici mai incolo inaintarea, ce va face, va fi multiamitóre. Indata cátu audí batrênnulu aceste imbucuratóre cuvinte, alergá la Blasiu; cátu de neplacuta -i fu surprinderea cându pre fiulu seu Joanu -lu aflá imbracatu in sacu clericale, între lacrimi -lu róga se nu respinga ocaziunea, si pentru elu insusi, dara totu de-o data si pentru tóta famili'a folosítoria, dara bunulu si

onoratoriulu de parinti tēneru si daca lacrimile nu si le potea ascunde, nu s'a potutu aduce la schimbarea cugetului, atunci episcopulu spre a consolá pre intristatulu parinte díce: „mângaiete! càci prevedu, cà in loculu meu dēnsulu va urmá in acestu Scaunu, care naturale profeti'a s'a si implinitu, dar' dupa cum urmarile au aretatu nu tocmai spre cea mai mare fericire a profetitului. — Ne succediendu atragerea dela scopulu propusu, Joanu Leméni anulu I si II de teologia l'a studiatu in Blasiu, éra pre an. alu III si IV-le, ne avér:đu altu locu vacantu in óre-care fundatiune estranea, episcopulu pre spesele sale, cu unu altu sociu, l'a tramisu la seminariulu rom. cat. dela Oradea-mare, de unde cá teologu absolutu, in 1 Octobre anulu 1805 s'a reintorsu in patria, si venindu in Blasiu fű constituitu de profesoru alu filosofiei si istoriei eclesiastice, in care profesura a petrecutu doi ani, se intielege cà dupa reintórcerea sa dela Oradea indata a si primitu sfintirea de diaconu si preotu. — In anlu 1807 s'a instalatu Capitulu de episcopulu Joanu Bobu fundatu; la mis'a care a precesu instalarea tēnerulu preotu Joanu a servitu cá diaconu. In numerulu instalatiloru a fostu si Demetriu Vaida, protopopu si parochu pàna aici in Clusiu, la devenit'a vacanta parochia fű dispusu tēnerulu preotu, si fostulu profesoru Joanu Leméni, unde cá protopopu si parochu alu Clusiuului a functionatu pàna la anulu 1821, pre lãnga tóte cà canoniculu Demetriu Vaida repausãndu in anulu 1819, in locu fű alesu de canonicu, punendui-se conditiune, cá se functioneze si mai incolo pàna la alta dispusetiune a ordinariatului. A descrie onórea, de care s'a bucuratu Joanu Leméni nu numai la ai sei, dar' tãra deosebire de confesiune si nationalitate la întregu poporulu Clusiuului, si a descrie ce a defasiuratu intru implinirea misiunei sale, cá pastoriu sufltescu, cá aperatoriu a onórei Clerului, si a celoru in ori ce forma asupriti, sub totu tēmpulu câtu a functionatu in asta parochia, numai unulu cá acel'a ar' fi in stare, care pre lãnga o péna dibace (de care scriitoriulu acestoru sire nu dispune) ar' fi fostu martoru oculatu a lucrariloru sale. Sub tēmpulu petrecutei functiuni in Clusiu cá protopopu, parochu si consolatoru a nedreptatitului poporu, pre lãnga tóte, cà venitu, si modu de subsistintia in acelu, ce'a mai mare parte nepartinatoriu tēmpu, si de extraordinara fómete cercetatu, in asiá mesura i'a lipsitu, câtu déca n'ar' fi primitu ajutoriu dela cas'a parintiésca din vecin'a comuna Desmiru, fiindu in pericolu de a desperá, érá imposibilu de a remãné statornicu in locu, din care cauza atunci, cându marele Archiereu metropolitu Veniaminu a Moldovei a cercatu a aflá si a conduce din Transilvani'a barbati de litere, pentru infintiarea Institutelor literarie in Iasi, a invítatu pre lãnga celea mai bune

materiale oferte si pre protopopulu Clusiuului Joanu Leméni cá conducatoriu impreuna cu Dr. Vasiliu Popu, si in adeveru fiindu constrēnsu de giurstarti nesupportabile, s'a si resolutu a primí facut'a invitatiune, de cumva va obtiené concessiune din partea Ordinariatului, ast'a inse fiindu denegata a remasu si mai departe in functiunea preavuta pàna la mai susu semnatumulu anu 1821. — Bunulu lui parinte, totu Joanu Leméni numitu, intielegũdu neplacut'a stare in care se aflá fiulu seu, venindu la dēnsulu in Clusiu -lu agraesce: „Fiule! adu-ti aminte, cà atunci cându eu te rogãmu, „cã se-ti alegi altu statu si pentru tine si pentru „intrég'a nóstra familia mai folositoriu, a-i dísu: de „mi-asi cástigá pânea cu cersitulu de elemosina, totusi „eu numai in singurulu statu preotiescu me voiu aflá „fericitu; acolo inca n'ai ajunsu, si dupa indurarea „lui Domnedieu, sperezu cà nici vei ejunge“, aceste parintiesci cuvinte, dupa cum le-a pomenitu mai de multe ori, le-a primitu cá venite din ceriu, si i-au servitu de mângaiare si intarire in credintia.

Canonicu.

Joanu Leméni dupa ce fű alesu de canonicu, aprópe încă doi ani a mai remasu in Clusiu, se crede mai multu pentru ace'a, càci episcopulu érá in dubietate, pre cine se trimita cá successoru, acésta piedeca delaturata fiindu cu fostulu archivaru Teodoru Báldi, s'a stramutatu la Blasiu spre a-si ocupá postululu, si pentru dēnsulu, dara mai multu pentru devenitulu la adēnci betrãnetie episcopu importantu, càci si déca in tēnerulu Capitulu se aflau totu barbati alesi, in institute teologice estranee absolvatí, totusi fiecare dintre dēnsii érá convinsu, cà cu precelentia numai Joanu Leméni este acel'a, care pre lãnga portarea afaceriloru ordinarie a diecesei, e in stare a portá corespondintiele si concertarile cu guvernulu si cu tóte jurisdictiunile din patria, si in adeveru tóte acestea in tēmpu de nóue ani, pàna la repausarea episcopului Bobu, le-a si dusu asiá, câtu fie cine a fostu silitu a marturisi, cà nime altulu mai cu mare multiamire le-ar' fi potutu duce. Protocólele oficióse si presidiale, tóte de mân'a sa ca concepiante scrise, mai cu séma totu de ace'a-si mâna purisate, si espedate, neavēdu scriitoru, documentéza de ajunsu laboriositatea ce'a mai nefatigabila, avēdu inca a tiené si prelegerile la teologi din Istori'a ecclesiastica de multe ori érá necesitatu a supliní pre unulu seu altulu si din alte obiecte, pre lãnga aceste, invechitulu in dile episcopu mai cu séma dupa ce a ajunsu la nepotintia de a nu se poté miscá din unu locu in altulu in adeveru pàna la ultim'a resuflare a vietiei sale pamēntene a aflatu in dēnsulu ace'a ce este unu iubitoriu de parinti fiu seu fiica, de multe ori tocmai si in ultimele minute ale vietiei -lu purtá in bratiile

sale, cu unu cuvântu deca e a se face asemenare, Joanu Leméni cá fiu spiritualu, a fostu pentru parintele seu Joanu Bobu ace'a ce a fostu dupa scriptur'a biblica Josifu in Egiptu pentru parintele seu patriarclu Jacobu, implinindu cu pietate numumai mandatele, ci si cugetele încátu le poteá cunósce. Dupa ce bunulu archiereu, si-a datu sufletulu in mân'a Creatoriului, cá altu Josifu l'a plânsu cu curgere de lacrimi in atare mesura, cátu batrênii colegi, prepositulu Filipanu si Gavriilu Stoic'a au inceputu a-i imputá, cá-si uita de tarí'a barbarésca, caroru cu blândetie le-a respunsu: lasati se dau tributulu de fiu unui bunu parinte prin aceste lacrimi, cari din minutulu acest'a uscându-se nu voru mai curge. Implinindu-se ceremoni'a de inmormântare a marelui Joanu, a urmatu dupa canóne alegerea de Vicariu capitulariu. Majoritatea clerului doriá, cá si acésta sarcina, se se concredá lui J. Leméni cá unui care in precedentii nóue ani a gubernatu dieces'a spre multiamire, elu inse nu fára temeiu cugetându cá altui'a intocmai demuu de ani ceva mai inaintatu nu i-ar' fi spre placere, a propusu la inceputulu sesiunei, cá se se proclamede de Vicariu capitulariu, de toti stimatulu canonicu Lectoru Demetriu Caianu, ce s'a si implinitu, cui in tēmpu de doi ani cátu a portatu vicariatulu si dēnsulu i-a datu totu pofitulu ajutoriu.

In acestu interegnu, si sub vicariatulu canonicului Demetriu Caianu, s'a escatu din nemic'a in tóta patri'a transilvana, o turburare si infricosiata spaima, éta cum: in comun'a Bal'a comitatulu Turd'a, fiindu adunata tēnerimea româna la o casa pentru torsu (siediatóre) intre povesti dupa datin'a tēneriloru, intre altele au venitu si la ace'a, cá ce a dīsu pop'a in beserica? adecá nice mai multu nice mai pucinu, decátu ace'a, cá si români se fia diligenti, lucratori, se invetie carte, si se nu fia indereptulu toturoru altoru natiuni; din intemplantu in societate erá si unu tēneru ciocoiu de natiune maghiaru, care audiendu si póte neintielegându cele ce s'a vorbitu, a alergatu la unu posesoru cu numele Daniil Zeil, si a descoperitu, cá români voescu a face rescóla in contr'a maghiariloru. Acestu batrenu pre lângá tóte cá se numerá intre primarii aristocrati, si se tieneá barbatu alesu, din famili'a Chinesiana óre-cându româna, in locu se cerce dupa adeveru, in ce stá lucrulu, scrie la Guvernu cá patri'a se afla in periculu, cá preotulu celu batrēnu din Bal'a, de vitia si elu nobilu, o se stīnga natiunea maghiara; acésta faima latindu-se, nobilimea de pela sate incarcându cu graba fiacare ce poteá, intre vaiete si lacrimi mai cu séma nóptea se trageá pentru salvarea vietiei cátra cetatea cea mai de aprópe, si ori cine cercá se-i persvadedie, cá totu lucrulu e scornitura nu-si ajungeá scopulu, — din mandatu gubernalu vi-

cariulu capitularu Caianu a trebuitu se caletorésca la faci'a locului, la satulu Bal'a, cá se cerce si se faca relatiune in ce stá lucrulu? ce s'a si implinitu. Acestu incidentu a datu ansa Clerulu respective Capitulu Catedralu se trimita unu individu din sínulu seu la tronulu imperatescu cu rogare, cá se se indure a concede alegerea si candidarea aloru trei persóne pentru restaurarea catedrei episcopesci, si asta misiune a cadiutu asupr'a vicariulu capitularu Demetriu Caianu, care a si implinit'o cu doritulu succesu, cáci afara mai târdiu s'a espedatu prin cancelari'a aulica resolutiunea. Imperatulu si cu cuvântulu i-a dīsu: dute, si alegeti unu episcopu intocmai cum a fostu Bobu! Cu atare imbucuratóre resolutiune ajungându Caianu la catedra, sanetosu in tóta privinti'a multiumitu, avēdu póte si bun'a sperantia, cá Mitr'a episcopésca pre capulu dēnsului o se cada, ce erá si posibilu, de óra-ce inca dela anulu 1817, cându a umblatu Imperatulu Franciscu cu Imperatés'a consórt'a sa ce'a a patr'a Carolin'a prin Transilvani'a, Caianu erá la curtea imperatésca persóna cunoscuta, pentru-cá Imperatulu avēdu in mare gratia pre batrenulu episcopu Bobu, a lasatu inca fiindu in Clusiu, se i-se faca cunoscutu, cumcá i-ar' placé se-lu védia, inse ne fiindu Marschrut'a pre la Blasiu, ast'a s'ar' poté intēplá in Alb'a-Carolin'a. Voi'a unui Imperatu de-odata e si mandatu, asiá-dara episcopulu luându lângá sine pre canoniculu Caianu, a caletoritu la loculu indicatu, unde ajungându de parechi'a imperiala a fostu primitu cu deosebita gratia, numindu-lu si recomandându-lu Imperatesei cá pre unu parinte alu seu, la ast'a dupa cum spuné Caianu, episcopulu si-a luat audaci'a a numí pre Imperatés'a nora, si cá pre atare a donat'o cu unu marsupiu pentru bumbusce, in care cáti auri a fostu, a sciutu acel'a care i-a datu, si care i-a primitu. Totu cu acésta ocaziune episcopulu Bobu, dicēdu cá a devenitu la debilitate numerându 77 ani ai vietiei, s'a rogatu cá Majestatea Sa, se se indure a-i concede de coajutoriu (se intielege cu dreptu de sucesiune) pre canoniculu Caianu, dar' se vede cá Imperatulu Franciscu a fostu barbatulu, care a observatu proverbulu românu „frate de frate dara brânz'a-i pre bani“ la ast'a nu s'a invoitu, din contra a dīsu: „nu-ti da pânea si cutítulu din mâna pâna traiesci“. De aici se vede cá Imperatulu a sciutu, cá Clerulu are dreptu de alegere, si acelu dreptu n'a voitu a-lu periclitá, nice pentru cea mai alésa persóna cum a fostu in acelu tēmpu Demetriu Caianu, dar' totu de aici se póte vedé si ace'a, cá totu dēnsulu aveá celu mai mare prospectu la mitr'a episcopésca a Diecesei Fagarasiului. Dorere inse sórtea cu totulu altufeliu a dispusu, pentru-cá abiá dupa trecerea aloru dóue septemáni dela reintórcerea sa dela Vien'a, cându erá mai in vígóre, si mai sanetosu, precum insusi s'a

dechiaratu, din întemplantare contragându-si prin recela unu morbu de pleuritu, si din nefericire tocmai pre acestu tempu lipsindu mediculu locuitoriu in Blasiu, pâna cându s'a dispusu ocaziune pentru aducerea medicului Váradi dela Aiudu, morbulu a ajunsu la acelu gradu, câtu nu s'a mai potutu ajutá. Astfelu stingându-se in multe privintie escelentele barbatu, pre care multi fórte, si ce e mai aparente însusi si mediculu mai susu numitu l'a lacrimatu, dicându: „multi dela natura frumosu dotati barbati am cunoscutu, dar'a preste acest'a pre neci unu altulu“. — Dupa doiós'a întemplantare precum sarcin'a de vicariu capitularu, intocmai si tóte afacerile de administratiune au caditu éra asupr'a lui Joanu Leméni. Nu preste multu a sositu prin cancelari'a aulica resolutiunea majestatica, prin care s'a concesu adunarea Clerului pentru alegere si de comisari guvernali au fostu denumiti Nicolau Kováts episcopulu catolicu de ritu latinu alu Transilvaniei si cancelarul comitele Ladislau Lázár. Déca scump'a viétia a de multe ori amintitului Demetriu Caianu prin nefericit'a fatalitate nu s'ar' fi stânsu, de comunu se credea, cumcá voturile alegatorilor in mesura egala voru cadé in partea cestoru doi alesi ecclesiastici, dara sórtea si calea provedintiei altcum lucrându, se póte dice, cá tóte voturile s'au concentratu în numele si persón'a lui Joanu Leméni, câtu Isidoru Alpini vicariu din Simleulu Silvaniei, intocmai barbatu alesu si de totu Clerulu stimatu, prin unu ampoiatsu guvernialu de ranghu mai inaltu fiindu indemnatu a pasí cá aemulu Leménianu, pre lângu tóte cá in Cleru intre alegatori a avutu mai multi amici si consângeni, si pre lângu ace'a cá doi frati, si inca unii altii au folositu dupa cum se scieá tóta maestri'a cortesiei, si pre lângu mai multe promisiuni din 214 voturi de abíá a potutu capetá la 20 adeca di dóue-dieci voturi. Aici vine de observatu, cá Joanu Leméni in frumosulu síru de ani, câtu a functionatu cá protopopu si parochu in Clusiu, precum si la inceputulu acestei serieri s'a atinsu, si inaintea guvernului, precum a intregu poporului, fara exceptiune de ranghu, de confesiune si nationalitate a fostu un'a din celea mai stimate si respectate persóne. Dupa ce inse a venitu la Blasiu cá secretariu episcopescu, si canonicu a latere, fiindu si altcum omu care nu poteá suferí nedreptatea, dapa ce blândulu, si pentru moderatiune cunoscutulu episcopu Bobu, nu-lu mai poteá regulá in moderarea stilului, a avutu mai multe neplaceri cu guvernulu pentru recursele facute la tronulu imperatescu in contr'a decretelor guverniale, dreptu ace'a, cându au presentatu comisarii actulu alegerei spre alu substerne Majestatei spre denumirea unui'a dintre candidati cu adaosulu si a opiniunei sale, consiliarii guverniali cu o mica exceptiune au statu pentru Alpini, si in contr'a lui

Leméni, din cauza, cáci diceau: acest'a pâna acum a fostu numai secretariu dependente de blândulu episcopu, si totusi din cându in cându s'a portatu in modu, cum na're dreptu a se portá unu subordinatu, dar' apoi cându elu va fi odata episcopu, cum -lu vei tiéné in ordine? Astu modu informatiunea guverniala n'a fostu pentru Leméni ci mai multu pentru aemululu seu Alpini, éra de alta parte, bine nu este cunoscutu prin cine si pre ce cale o informatiune dintre celea mai false si injurióse a ajunsu inaintea Imperatului, in care Leméni a fostu descrisu cá orbu, epylepticu, si câte altele. In contr'a tuturoror acestoru false descrieri Imperatulu Franciscu l'a denumitu de episcopu pentru Dieces'a gr. cat. a Fagarasiului.

(Va urmá).

Protocolu

luatu in 20 Septembrie 1890 in siedinti'a consortiului pentru radactarea „Fóiei besericesci si scolastice“ tienuta sub presiudu Reverendissimului Domnu Dr. Joanu Ratiu, canonicu metropolitanu, redactoru alu „Fóiei besericesci“, fiindu de facia: Georgiu Munteanu, Silvestru Nestoru, Alesandru Uilacanu, redactoru a partei scolastice, Joanu Borosiu, Joanu F. Negrutiu, Aronu Deacu, Dr. Sebastianu Radu, Dr. Victoru Sznigelski, Dr. Augustinu Bunea, Dr. Isidoru Marcu, Dr. Vasiliu Hossu, Dr. Felicianu Branu, Aureliu P. Bot'a, Joanu Stoic'a, Nicolau Popu si Emiliu Viciu.

1. La propunerea lui Georgiu Munteanu membrii de facia ai consortiului proclama de presiedinte ad hoc pre Reverendissimulu Domnu Dr. Joanu Ratiu, éra de notariu pre Emiliu Viciu.
2. Reverendissimulu Domnu Dr. Joanu Ratiu schitiéza viéti'a da 3 ani a „Fóiei besericesci si scolastice“ redactate — partea besericesca — de dënsulu, si — partea scolastica — de Alesandru Uilacanu; arata greutátile, ce au întempinatu, neajunsurile, cu cari au avutu se se lupte. Dënsii s'au silitu — precátu ie-au iertatu impregiurările — se faca destulu obligamëntului luat, se tiena fói'a la inaltimea receruta, cá intru câtu le-a succesu acést'a, nu dënsii, ci publiculu cetitoriu e chiamatu se judece. Dupace dënsii si-au implinitu engajamentulu luat, si dupace dorinti'a publiculu cetitoriu — precum apare din corespondintiele primite — e cá „fói'a“ se apara in fiecare septemána, si se devina politica sau celu pucinu se imbraciosieze si seirile politice si sociali mai insemnate, si se tiena publiculu in curentu despre tóte cestiunile, ce atingu beseric'a si scól'a, éra pentru asia ceva tēmpulu disponibilu nu le ajunge: dënsii -si depunu mandatulu si se róga, cé Onoratii membri ai consortiului se iee dispusetiunile necesari pentru rédactaroa ulterióra a „fóiei“, ce eu 1 Octobree intra.

in anulu alu IV-lea a esistintiei sale. Dupace inse schimbările si imbunatatirile, ce voru fi a se face, atârna mare parte si dela starea materiala a fôiei, propune se se cerce mai ântâiu ratiunile fôiei pre cei trei ani trecuti:

Siedinti'a multiamesce redactoriloru pentru oste-nelele si nisuinti'a pusa intru redactarea fôiei, si totuodata alege o comisiune de 3 membri: Joanu F. Negrutiu, Dr. Victoru Szmigelski si Dr. Felicianu Branu, pentru-câ se revêda ratiunile si apoi se raporteze siedintiei despre starea materiala a fôiei.

3. Reverendissimulu Domnu Presiedinte dechiară, că nu voiesce se influentieze de locu asup'a hotaririi, ce va luá consortiulu in siedinti'a de adi, inse că unulu, care in decursulu acestoru trei ani a esperiatu, că o fôia constatatória din dôue pârti independente un'a de alt'a si redactata de doi redactori, cari nu stau in nici o legatura unulu cu altulu, nu pôte se represente acea unitate de vederi, ce dela o fôia ne-aperatu se cere, si că unulu care a fostu in pusetiune de a poté cunósce si dorinti'a publicului cetitoriu, — ar' fi de parere, că in locul celoru dôue foi se fia o singura fôia cu unu altu nume. Fôia acést'a se aiba formatu mai mare, decâtu cea de pâna acum'a, si se iésa in fiecare septemâna in marime de 1 còla, contienându artiellii teologici, pedagogici, sociali etc., si pre lângă ace'a se aiba si revist'a politica. Redactori se fie trei, dintre cari unulu se pôrte respun-derea, éra cei alalti doi se-i stee intru ajutoriu, avându-si ficsata fiecare remuneratiunea sa, si ficsata totu-odata si remuneratiunea, ce au se o primésca colaboratorii; pretiulu fôiei si administratiunea se re-mâna cá si pâna aici.

Dupa o desbatere mai indelungata siedinti'a la propunerea lui Joanu Borosiu hotaresce —

Cá cestiunea se se concrêda unei comisiuni, carea dupa amêdi la 5 ôre se vina inaintea siedintiei cu o propunere detajata, éra siedinti'a se se amâne pâna atunci.

La propunerea lui Dr. Isidoru Marcu se alegu: fostii redactori, Georgiu Munteanu, Joanu Borosiu, Dr. Vasiliu Hossu si Dr. Felicianu Branu.

Siedinti'a se ridica la 11 $\frac{1}{4}$ ôre a. m. si se amêna pâna la 5 ôre dupa amiédi.

Dupa redeschiderea siedintiei.

4. Reverendissimulu Domnu Presiedinte provóca comisiunea esmisa pentru revederea ratiuniloru se raporteze despre starea materiala a fôiei.

Comisiunea raportéza priu referentele seu Silvestru Nestoru, câ prenumeranti au fostu 634, dintre cari

82 nu au platitu nici pre anulu primu (1887/1888), éra pentru anulu acest'a nu au platitu, decâtu 135, asia încâtu restulu e de 4170 fl. 67 cr.

Se iea spre sciintia si se hotaresce se se róge Prea Veneratele Ordinariate, cá se dee mâna de ajutoriu la incassarea abonamentelor.

5. Reverendissimulu Domnu Presiedinte provóca comisiunea a dôua se raporteze despre lucrările ei.

Dr. Felicianu Branu espune, că comisiunea numai cu privire la acea e de o parere, că viitorea fôia se fie septemânala si consortiulu se încete, éra in alte privintie nu a potutu se ajunga la intielegere si astfelu nu pôte veni cu o singura propunere, căci pre-cându o parte din membri ar' dorí, cá fôia se iésa in câte 1 còla, formatu mai marisoru, si sa aiba mai multi redactori si anume trei, pâna atunci altii voiescu se fia unu singuru redactoru si se iésa câta 1 $\frac{1}{2}$ còle pre septemâna, éra Georgiu Munteanu in interesulu invetiatoriloru staruiesce, cá fôia se remâna despartita in dôue pârti, asiá cum a fostu pâna acuma, si fiacare parte se-si aiba redactorulu seu

Siedinti'a hotaresce cu majoritate de voturi, cá fôia besericésca si scolastica se se contopésca intr'un'a.

Aronu Deacu in numele minoritatei insinua votu separat, care amesuratu hotaririi siedintiei se alatura la acestu protocolu.

Dr. Augustinu Bunea avându in vedere, că comisiunea nu a potutu ajunge la intielegere cu privire la intrebarea ôre se fia unu redactoru seu mai multi redactori si cu atátu mai pucinu cu privire la persón'a seu persónele redactoriloru, si parerile membriloru siedintiei inca sunt tare diferite, — propune, cá siedinti'a se róge pre Prea Veneratulu Ordinariatu, se denumésca unu barbatu sau unu colegiu de barbati, care sau cari se redacteze fôia septemânala de cuprinsu besericescu, pedagogicu, socialu etc.

Se primesce.

Joanu Borosiu propune se se róge Reverendissimulu Domnu Dr. Joanu Ratiu si Alesandru Uilacanu, cá se mai redacteze fôia pâna la finea acestui anu, dupace intre impregiurările de facia fiitorea fôia totu nu s'ar' poté incepe in 1 Octobre a. c. si pre lângă acea e de doritu, cá fôia cea nóua se încêpa de odata cu anulu nou:

Se hotaresce continuarea „Fôiei besericesci si scolastice“ pâna la finea anului, in urma declaratiunei facute de Reverendissimulu Domnu Dr. Joanu Ratiu si Alesandru Uilacanu, prin carea se oferescu a redactá fôia pâna la finea anului fâra remuneratiune.

6. Reverendissimulu Domnu Presiedinte provóca siedinti'a se aléga o comisiune, carea se verifice protocolulu desbaterei de adi:

Se alegu: Dr. Augustinu Bunea, Aronu Deacu si Dr. Vasiliu Hossu.

7. In urma Reverendissimulu Domnu Presiedinte multiamindu toturoru membriloru — dar' cu deosebire membriloru veniti din departari mari — pentru interesulu aratatu facia de infiintiând'a fôia, dechiara siedinti'a de inchisa.

Siedinti'a se ridica la 7 ôre sér'a.

Blasiu 23 Septembrie 1890.

Dr. Joanu Ratiu m. p.
Presiedinte ad hoc.

Emiliu Viciu m. p.
Notariu ad hoc.

S'a cetitu si verificatu.

Blasiu 24 Septembrie 1890.

Dr. Augustinu Bunea m. p., Aronu Deacu m. p.,
Dr. Vasiliu Hossu m. p.

Eseges'a unoru locuri miraculose din testamentulu nou.

(Prelucrate dupa unu manuscrisu latinu alu lui Dr. Fr. Lopusni de Vasiliu Budescu.

(Continuare).

Minunea apei facute vinu.

(La Joanu c. 2).

Paulisiu dice cà Joanu neci a cugetatu despre minune, ci prin intréga istori'a scrisa de dènsulu, a voitu de a aretá o mare dovéda a liberalitatii si umanitatii de carea erá petrunsu Christosu, si prin carea cucerì pre apostolii sei de a-i fi deobligati. Adeca — déca ar' fi de crediutu ce dice Paulisiu, Christosu a venitu pe neasteptate la nunta. Nu cumva dara in timpulu de nópte — sporindu-se numerulu óspetiloru — pentru lips'a de vinu stapánulu casei se devina in perplesitate, Christosu in taina, fàra scirea nuntasiloru, a dispusu de a se aduce acolo o cuantitate mare de vinu.

Inse 1. Dupa-cum marturisesce Joanu la v. 2 Christosu a fostu chiamatu la nunta, astfeliu dara nu a venitu pre neasteptate.

2. Pentru-ce anotéza evangelistulu cercustarea cà Isusu a demandatu cà se impla vasele cu apa?

3. *Σεμειον* e identicu cu cuvèntulu hebraicu: (semnu), ce — de vomu cercá ori usulu de vorbire, ori contestulu — nu insémna alta decátu: minune. De alta parte numai prin minune si nu prin singur'a liberalitate potea Christosu se-si arete marirea sa: *δοξαν*, adeca: natur'a sa mai iualta (v. 11) si se intarésca credinti'a apostoliloru.

4. *Acést'a a facutu Isusu incepetura semneloru.* Déca *semmulu* e liberalitate, ar' urmá cà Isusu pàna acum (in etate de 30 ani) nu ar fi fostu liberalu.

Unii invinsi prin poterea acestoru arguminte concedu cà evangelistulu a voitu a scrie despre o adeverata minune, dar' cà dènsulu nu a avutu cuno-scintia despre adeverat'a stare a lucrului. Anume: dupa cum dècu dènsii — intèmplarea a fostu urmatóri'a: Isusu a fostu voiosu in ospetiulu desfetatu, deci cà se sporésca glum'a a demandatu serviloru cà se se impla vasele cu apa, dar' acei'a au implutu vasele din vinulu ascunsu, ce spre scopulu acest'a a fostu pregatitu de Isusu in taina.

Dar' 1. Joanu erá unu diligentu scrutatoriu a fapteloru lui Isusu, astufeliu dara fàra nici o cuno-scintia nu ar' fi dèsu cà ap'a s'a facutu vinu prin minune.

2. De unde ar' fi potutu Joanu asiá de usioru crede cà Isusu a facutu minune, cându pàna acum nu vediuise nici o minune a lui Isusu? dupa-cum insusi marturisesce: cà acest'a fù celu dintâiu semnu, adece: minune a sa.

3. Acést'a gluma nu póteá fi tainuita pre unu tèmpu mai indelungatu dela stapánulu casei si dela ceialalti óspeti. Insusi Christosu, seau Mari'a — carei'a fù concrediuta grij'a nuntei — ar' fi spusu lui Joanu starea adeverata a lucrului, care apostolu erá se fia celu mai iubitu fiu alu seu in venitoriu; dar' mai vèrtosu Christosu, déca ar' fi vediutu cà apostolii sei suntu in retacire si cà acesti'a -i insusiescu fàra basa poterea de a face minuni, nu ar' fi intrelasatu deslucirea lucrului.

4. In urma intrég'a acésta esegesa démna de risu a contrariloru se abate dela marele si cunoscutulu caracteru alu lui Isusu Christosu.

La intrebarea cà ce ar' fi caus'a acestei minuni facute cu ocasiunea nuntei? respundemu: cà mai multi dintre apostolii lui Christosu erau unii de acei'a cari mai nainte urmasera aspr'a disciplina a lui Joanu botezatoriulu, carea disciplina nu indatoresce intru tôte pre credintiosii lui Christosu, deci prin acést'a minune Christosu voi de a dovedí cà viéti'a voiósa si sociala nu e rea intru sine, si cà folosirea moderata a vinului nici prin vre-o lege e oprita.

Alinarea miraculosa a viforului prin Isusu Christosu pre marea Genezaretului.

(La Mat. 8, 23—27. Marcu 4, 35 si Luce. 8, 22 si urm.)

Naturalistii astu-feliu esplica intèmplarea acést'a: Pe marea Genezaretului, impresorata de munti, viforulu indatinéza a se escá iute, si éراسi iute a se face linisce. Acést'a natura a marii numai singuru Christosu o-a cunoscutu. Deci incepèndu de odata viforulu, Christosu incepù a adormi in corabia seau se faciù cà dórme, pàna-ce ceialalti nu pucinu se infricosiara, deci fiindu desceptatu prin acesti'a, cându dènsulu

scia de siguru că va se sosésca deja momentulu că viforulu se se aline, plinu de credintia in Domnedieu si cu sufletulu petrundu intari pre socii sei infricosiati, totu-odata agrai vântulu si valurile, cari dupa ace'a in scurtu aieve se si alinara — precum dânsulu prevediù —, deci cei de facia surprinsi de cea mai mare uimire, cugetara că Christosu prin mandatulu seu alinà marea si viforulu.

Acestor'a li respundemu: Naturalistii pretindu

a) că pre marea Galileiei viforulu indatinéza a se escá iute si éراسi iute a încetá, despre ce apostolii nu au avutu cunoscintia decâtu numai Isusu Christosu. Dar' Petru, Joanu, Jacobu si Andreiu nu fura numai de câteva dile pescari pre marea acést'a, si dânsii cá deapururea corabiari pre acést'a mare, trebuiau de a cunósce prea bine natur'a acestei mări, pentru ce fura rapiti de uimire că marea si vântulu asculta pre Christosu?

b) Déca singuru Christosu numai a cunoscutu natur'a mării, atunci stapânirea lui preste mare si vânturi ar' fi numai o scornitura si astufeliu s'ar' detrage escelentului seu caracteru;

c) contrarii pretindu că Christosu la escarea viforului s'ar' fi rogatu cu voce nalta si cu mânile estinse si că cei de facia — din caus'a sgomotului de viforu — nu au potutu se auda decâtu numai fragmentele rogatiunii si câte vre-unu cuvântu, deci nu din acelea ce a vorbitu Christosu, ci din efectu — dupa-ce preste pucinu se alinà viforulu — dedusera că Christosu ar' fi mandatu vântului si mării cá se se aline.

Dar' nu e iertatu a subtrude testului unele cercustări cá acestea ce aru restorúá totu sensulu adeveratu. Mateiu singuru díce: „*Atunci scolându-se a certatu vânturile si marea si s'a facutu linisce mare*“. Si Marcu: „*Taci, încetéza!*“ Nu este aici vre-o rogatiune, seau vre-o estindere a mâniloru, ci stapânirea preste elemente.

(Va urmá).

Sciri din archidieceasa.

(**Sciri personale**). *Alexandru Dobrescu* fostu preotu in Henigu a fostu promovatu de vice-protopopu alu tractului Sebesiu.

Nicolau Munteanu, cooperatoru si invetiatoriu in Câmpeni, a fostu dispusu de administratoru parochialu in Henigu.

Joanu Petranu, preotu in Fizesiu a fostu stramutatu de parochu in Ascileulu-mare.

Ilie Sierbanu, preotu disponibilu a fostu dispusu de adm. parochialu in Fizesiu.

Josifu Mog'a, admin. parochialu in Lit'a româna a fostu stamutatu in aceeași calitate la Sielcâu.

Aureliu Balintu, preotu disponibilu fù denumitu de adm. parochialu in Lit'a-Româna.

Tom'a Marcu, preotu in Camarasiulu-desiertu a fostu dispusu de parochu in Fenesiulu sasescu.

Basiliu Hopârteanu, preotu disponibilu a fostu denumitu adm. paroch. in Camarasiulu desiertu.

Jacobu P. Macaveiu, cooperatoru protopopescu in D.-St.-Martinu i-s'a datu in semnu de distinctiune cingulu rosii.

Joanu Bunea, preotu neordinatu a fostu denumitu de cooperatoru in Vadu.

Joanu Crisianu, preotu neordinatu fù dispusu de adm. paroch. in Ohab'a, vicariatulu Fagarasiului.

Isidoru Rusu, preotu neordinatu a fostu constituitu cá adm. paroch. in Broseni in loculu lui Em. Neagoe trecutu din caus'a morbului intre deficienti.

Andreiu Bucuru, preotu neordinatu a fostu dispusu de adm. parochialu in Gelintie.

Jeronimu Danila, preotu neordinatu fù denumitu de adm. parochialu in Budatelecu.

Petru Precupu, fostu preotu in Solovestru a fostu dispusu de parochu la Siermasiu in loculu lui George Tierénu care a abdisu de beneficiu.

In 28 si 30 Septembrie Escelenti'a Sa Domnulu Metropolitu a ordinatu de preoti pe clericii absoluti: *Joanu Bunea*, *Joanu Crisianu*, *Isidoru Rusu*, *Jeronimu Danila*, *Joanu Deacu* si *Andreiu Bucuru*.

(**Necrologu**). Capitulum ecclesiae cathedralis gr. cath. Lugosiensis magno animi dolore nunciat Reverendissimum Dominum *Joannem Bercianu* canonicum cancellarium 24-a Septembris 1890 Sacramentis moribundorum provisum 7-a hora p. m. pie in Domino decessisse anno aetatis 72-o Sacerdotii 44-o canonicatus 10-o.

Reliquiae defuncti benedicentur in Ecclesia cathedrali 26 Septembris 4-a hora p. m. et deponentur in coemeterio communi.

Lugosini 25-a Septembris 1890.

Sit memoria ejus in benedictione!

Petru Trifanu, parochu in Fofeldea a repausatu in etate de 82 ani dupa unu serviciu de 37 ani cá preotu.

Erate.

In Nr. 24 alu Fóiei in partea besericésca, artielulu „Parintele Don Bosco“, pag. 377. col. I. rindulu 14 de desuptu in locu de „*experieze*“ se se coréga: „*espieze*“; pag. 377 col. II. rindulu 11 de susu in locu de „*dedera*“ cetesce „*dedara*“; pag. 379. rind. 14 de josu, in locu de „*urma asilu*“ cetesce „*urmasiulu*“ si pre col. II. rind. 12 de susu in locu de „*Români'a*“ cetesce „*Rom'a*“.

Anunciu!

In 1 Octobre a. c. a implinitu „Fói'a besericésca si scolastica“ anulu alu treilea alu esistintiei sale. Din incidentulu acést'a in Septembrie a. c. s'a tînutu o consultare a consortiului de redactare, a cărei protocolu -lu afla cetitorii la altu locu, cu ace'a oca-siune s'a constatatu, cu parere de reu, că fói'a are inca abonamente neincassate in sum'a de peste 4000 floreni: si s'a constatatu, că suntu inca si abonenti de aceia, cari nu au platitu pâna acum nimicu. Rogâmu dreptu ace'a pre toti preastimatii domni, cari nu si-au solvitu abonamentele, se binevoiésca a-le achitá in tîmpulu celu mai scurtu posibilu.

Administratiunea.

Partea scolastica.

Ordinatieunea ministrului reg. ung. de culte si instructiunea publica de datu 1890 Nr. 28.076 adresata câtra tôte comisiunile administrative jurisdictionali si câtra toti inspectorii scolastici reg.

Provocâmu inspectoratul scolasticu reg., se atraga atentiunea curatoratelor scolastice de statu, precum si a senatelor scolastice comunali, cumcà directiunea tipografiei universitateri reg. ung. prestéza si pre creditu scóleloru comunali si de statu cartile acelea, cari se potu capetá la ea si cari preste annu se insira in registrele publicate in fói'a „Néptanítók Lapja“, prelânga respunderea universalá a curatoratului, respective a senatului scolasticu si prelânga modalitatile urmatórie:

I. Tóta comand'a trebuie se fia subscrisa de presedintele si notariulu curatoratului respective a senatului scolasticu si trebuie provediuta cu sigilulu officiosu a curatoratului respective a senatului scolasticu.

II. Numai cartile de faptu — necesarie se potu comandá, respective trebuie comandate cu atátu mai vértosu, càci obiectele de invetiamentu comandate si prestate se considera cá vëndute de tipografi'a universitateri si din acea cauza reprimirea n'are locu.

III. Presedintele curatoratului respective senatului scolasticu este obligatu cu reintórcerea postei a prestá directiunei tipografiei universitare recunoscinti'a de primire, ce o face directiunea tipografiei in forma de inventariu, despre manualele comandate si trimise, care recunoscintia trebuie se o subscrie presedintele amentitu d'impreuna cu notariulu si se o provéda cu sigilulu officiosu.

IV. Pretiulu manualeloru prestate este de a se platí directiunei tipografiei universitare in tempu de treidiece de díle computate dela primirea acelor'a.

V. Manualele comandate se voru prestá prin directiunea tipografiei universitare curatoratelor scolastice de statu si senatelor scolastice comunali in pretiulu — netto si diferinti'a intre pretiulu — netto si intre celu de bolta va serví curatoratului respective senatului scolasticu cá spese de admanuare.

VI. Manualele comandate se tramitu de câtra directiunea tipografiei universitare pre posta scutite de porto.

Datu Szepes—Mindszent, 1890.

Conte Csáky.

Ordinatieunea ministrului reg. ung. de culte si instructiunea publica adresata sub Nr. 24.054 câtra tôte inspectoratele scolastice reg.

Intrebuintiarea charteloru fiindu absolutu de lipsa la propunerea cu succesu a geografiei, de alta parte inse chartele, atlasele (Ungari'a, Europ'a, monarchi'a Austro-Ungara; celea cinci parti ale paméntului, Afric'a, Asi'a, Americ'a, Australi'a), cari suntu gatite la ordinulu guvernului si se potu affá in tipografi'a universitateri reg. ung. cu greu potendu-se procurá pentru pretiulu loru celu inaltu, ne simtimu indemnati a scari pretiulu acestoru atlase incepéndu din 1-a Septembre a. c. de exemplaru la 15 cr.; totu-odata am dispusu, cá acelu scoli, unde intrebuintiarea manualeloru edate de statu seau de tipografi'a universitateri se adeveresce prin inspectoratul scolasticu reg. in epistol'a de comanda, se se mai dee din pretiulu acelu inca unu scadiamentu de 50 %, asiadara câte unu atlasu se se compute in 7 1/2 cruceri. Acestu favoru -lu dâmu si in privinti'a mappeloru parietali ale celoru cinci parti de paméntu, Asi'a, Afric'a, Americ'a nordica — si sudica, Australi'a, acororu pretiu de pâna aici de 4 fl. 40 cr. -lu reducemu la 3 fl. 60 cr., pentru-cá scólele se póta procurá mai usioru si acestea mape.

Despre acést'a incunoscintiâmu inspectoratul scolasticu, se-o iee spre acomodare.

Szepes—Mindszent, 1890.

Conte Csáky.

Ordinatieunea ministrului reg. ung. de culte si instructiunea publica adresata sub Nr. 26.858 câtra tôte inspectoratele scolastice reg.

Tramitemu inspectoratul scolasticu reg. spre acomodare si spre comunicare cu comisiunile scóleloru industriali ordinatieunea circulara in copia a domnului ministru reg. ung. de comerciulu edata cu participarea nóstra officiolatelor industriali de rangulu alu doilea, sub Nr. 30,859 din 4 Juniu a. c. in privinti'a regularei proceduri penali ce e de a se urmari in casulu de a nu poté trage la respundere pre industriasiu pentru absentarile dela scóla a invetiaceiloru industriasi.

Deórece inse amu esperiatu, cumcà absentárele dela scóla a invetiaceiloru industriasi in casurile, cându industriasiulu ar' trebui se fia trasu la respundere, fórté adese-ori chiar' pentru ace'a remânu nepedepsite, pentrucá officiolatele tienu dísproportionatu de grea aplicarea pedepsei de bani prescisa in articulu de lege din 1884, atragu atentiunea inspectoratelor reg. la decisele cuprinse in § 165 alu articulu de lege

XVII din 1884, mai departe si in § 12 alu articolului de lege XL din anulu 1874 si in § 92 alu articolului de lege V din anulu 1878, dupa cari in casulu, cându impregiarile usiurătorie suntu asia de ponderóse seu subverséza in numeru asia de mare încátu si mesur'a cea mai mica a pedepsei mesurata la fapte ar' fi disproportionatu de grea, oficiolatele industriali suntu indreptatite in atari cause de escesu a reduce pedéps'a, respective si mulct'a de bani, la mesur'a cea mai mica.

Provocamu dar' inspectoratulu scolasticu reg. cá in sfer'a sa de activitate continuu se aiba grige, cá procedur'a penala pentru absentarile scolastice necesitate a invetiaceiloru industriasi se se indeplinésca repede, si déca e de lipsa, directorii scóloru, respective presiedintii comisiuniloru scolastice de supr'veghiare se-si folosésca dreptulu de recurare in intiesulu ordinatiunei circularie din 29 Novembre anului trecut Nr. 43,171.

Szepes-Mindszent, 1890.

Conte Csáky.

Ordinatiunea circularia a ministrului reg. ung. de comerciul adresatu sub 30,879/VI, cátra tóte oficiolatele industriali de rangulu alu doilea.

Am esperiatu cu mai multe ocaziuni, cá oficiolatele industriali in atri casuri, cându invetiachelu industriasiu (negutiatoriu) nu locuesce la maiestru (stapánulu) seu ci la parintii sei, la tutorulu seu la ingrigitoriulu seu, pentru absentarile dela scóla a invetiachelu pre industriasiu -lu absólva dela acus'a escesulu de absentare sub presumptiunea, cá elu nepoténdu-i control'a umblarea acelu'a la scóla, nu se póte trage la respundere, si astufeliu remánerea dela scóla remáne nepedepsita. In urm'a acestei'a tiénemu de necesariu a ne ingrigi de ace'a, cá astufeliu de casuri se nu obvina si spre scopulu acest'a in contielegere cu domnulu ministru dispunemu urmatóriele: Oficiolatele industriali de rangulu primu fiendu obligate pentru absentarile dela scóla a invetiaceiloru industriasi a trage la respundere pre industriasiulu respectivu pentru cá a neglesu implinirea dispusetiunei cuprinse in punctu c) alu §-lui 62 din legea industrialá, respective a aplicá decisiunea penala de sub punctu a) alu §-lui 157 a aceleiasi legi, repetitu provocámu oficiolatele industriali, cá intru implinirea acestei obligatiuni a loru totudeaun'a se procéda in modulu celu mai strictu, inea si in casurile acelea, cându oficiolatulu industrialu de rangulu primu in decursulu procedurii penali se convinge despre ace'a, cá industriasiulu nu se póte trage la respundere pentru absentarile dela scóla a invetiachelu seu pentru ace'a, pentrucá invetiachelu nu locuesce la densulu,

ci la parintii sei, la tutorulu seu la ingrigitoriulu seu, seu si din alte cause, se nu inceteze cu procedur'a penala, ci insinuarea referitória d'inpreuna cu protocolulu de pertractare luat de oficiolatulu industrialu se-lu strapuna antistiei comunali spre pertractare continuativa in intiesulu §§-loru 2 si 3 din „Instructiunea“ edata de domnulu ministru de culte si instructiunea publica in 2 Septembre 1876 sub Nr. 20,311, pre sém'a comunelor civili in obiectulu invetiamentulu poporalu. Ér' antistieloru comunali totu in contielegere cu domnulu ministru supranumitu li impunemu detorinti'a, cá pre bas'a scripteloru primate dela oficiolatele industriali se pornésca pertractare continuativa si întâi'a óra in sensulu §-lui 4 alu articolului de lege XXXVIII din 1868, seriosu se atraga atentiunea parintiloru, tutoriloru si a ingrigitoriulu invetiachelu ce a neglesu scól'a, la implinirea obligatiunei loru, ér' la casulu de repetire alu absentariloru, se aplice pedéps'a graduata ce se desémna totu acolo. In casurile, cându absentarile dela scóla a invetiachelu ajungu la cunoscenti'a oficiolatulu industrialu respective a antistiei comunali in urm'a insinuarei directiunei dela scól'a invetiachelu seu a presiedintelu comisiunei scolastice de supr'veghiare, atunci acelu oficiolate, precum in casu de recurare si oficiolatulu de rangulu alu doilea -i impunemu detorinti'a, cá despre decisiunile aducénde se incunoscintieze dupa regula pre directorulu scólei seu pre presiedintelu comisiunei care a facutu insinuarea — spre a-si poté exerciá dreptulu de recurare. —

Banii de pedepse incursi competu cassei acelei comune care sustiene scól'a respectiva si suntu de a se incassá acolo fara de aménare. Dupa acestea provocámu oficiolatulu industrialu de rangulu alu doilea, cá se se ingrigésca de punctuós'a executare a presentei nóstre ordinatiuni si se indrume pre oficiolatulu (oficiolatele) industriali de rangulu primu subalternu precum si pre antisti'a comunala (antistie) cá acest'a se procéda dupa celea mai susu dise.

Budapest'a, 1890.

Baross.

Nr. 3733—1890.

Cerculariu.

Onorate in Christosu Frate!

Dela inaltulu Ministeriu de culte si instructiunea publica amu primitu urmatóri'a cerculara de dto 20 Septembre a. c. Nr. 6656: „Conformu celu dintâiu dintre principiile statorite in cercular'a domnului Ministru de Interne de dto 2 Maiu 1875 Nr. 1508 pres. emanata cu privire la reuniuni, recerinti'a principala la constituirea unei reuniuni este ace'a, cá reuniunea respectiva se-si tramita proiectulu seu de

statute pre calea jurisdicțiunei competente la guvernulu regescu ungurescu.

Partea cea mai mare dintre reuniunile docentale comitatense si confesionale din tíera au satisfacutu acelei recerintie; inse se afla cu tóte acestea si astu-feliu de reuniuni docentale, cari si astadi seau lucra fàra de statute, seau nu si-au asternutu statutele spre aprobare.

„De ace'a in cointielegere cu domnulu Ministru de Interne am onóre a recercá pre Preaveneratulu Ordinariatu, se binevoiésca a indrumá reuniunile docentali, cari sub ori si ce titlu s'aru affá intre docentii de sub jurisdicțiunea sa, cá, intru câtu acelea aru lucrá fàra de statute aprobate si intarite, se-si faca atari statute, si se le astérna la mine spre aprobare“.

Din incidentulu acestei cerculare aducemu la cunoscinti'a tuturor oficielor nóstre protopopesci, cá Noi inca in anulu 1883 amu cercatu, se esoperámu aprobarea unoru statute pentru o reuniune a tuturor docentiloru greco-catolici din Archidieces'a nóstra; ér' in anulu 1885 amu facutu pasii de lipsa pentru a esoperá aprobarea statuteloru reuniunei, ce erá se o infintieze docentii din protopopiatele: Clusiului, Almasiului, Cosiocnei, Dergei si Morlacei. Inse aceste incercári au remasu fàra de rezultatulu doritu. In urma in anulu trecutu Ni-a succesu a esoperá dela inaltulu ministeriu de culte si instructiunea publica aprobarea statuteloru reuniunei docentiloru greco-catolici din Comitatu Clusiului. Aceste statute amu dispusu se se publice in cei mai de aprópe numeri din „Fóia besericésca si scolastica“, ce apare aici in Blasiu.

Din cele premise Fratiele vóstre ve veti convinge, cá inaltulu Ministeriu de culte si instructiunea publica este mai aplecatu a aprobá reuniunile docentale greco-catolice, cari s'ar' constituí dupa comitate, decátu pre acelea, cari s'aru constituí dupa protopopiate seau dupa archidiecesa.

De ace'a ar' fi consultu, cá Fratii Protopopi seau Portatori de oficie protopopesci, cari se afla pre teritoriulu unui anumitu comitatu, se se puna in cointielegere intre sine si cu docentii greco-catolici de pre teritoriulu aceluia-si comitatu, si luându de modelu statutele reuniunei docentiloru greco-catolici din Comitatu Clusiului aprobate de inaltulu Ministeriu de culte si instructiunea publica in 29 Novembre 1889, Nr. 35492, se formeze reuniuni de docenti greco-catolici dupa Comitate, si statutele acestoru reuniuni se le inainteze pre calea jurisdicțiunei politice concernente la Ministeriu spre aprobare.

Blasiu din siedinti'a cons. tienuta in 4 Oct. 1890.

Necesitatea educatiunei Femeiei.

(Continuare).

2. *Femea cá mama.* Mama, cáta maiestate, cáta dulcétia cáta iubire nu contine acestu cuvêntu mama. *Intreaga valórea femeii se reduce la acestu cuvêntu, la cuvêntulu mama.* Dar' se vedemu in câtu este adevérata acést'a asertiune?

Un'a dintre virtuti atátu morali cátu si civice care-lu facu pre omu stimatu si iubitulu de toti este fàra indoiéla *abnegatiunea*. Si ce este abnegatiunea? a-ti supune cu totulu voi'a vointiei lui Domnedieu, a te insuffetá in tóte lucrurile numai de iubirea lui Domnedieu, de acea iubire sânta, carea imbracisiéza pre toti de o potriua fàra a cautá la rangulu ori la stare, a iertá totururu, a portá greutatile si nepotintiele celoru slabi, a nu face pentru tine decátu pucinu, a face totulu pentru binele si fericirea altuia, a vietuí mai pucinu pentru sine decátu pentru societate. Si apoi ce are abnegatiunea cu mam'a? Prin defnitiunea abnegatiunei s'a defnitu si cuvêntulu mama. Mam'a este abnegatiunea intrupata! ea din iubire cátra altii uita cu totulu de sine, tóte grigile, tóte cugetele, tóte afectiunile sale sunt tintite numai asupr'a altor'a. Din zori de dí si pâna la apusu de sóre, ma de multe-ori pâna nóptea târđiu ea lucra fàra incetare, nu inse pentru sine ci pentru famili'a sa, si déca pauséza unu ceasu dóue pre nópte nu pauséza pentru sine, ci pentrucá poterile sale frânte de de oboséla se se oțelésca; cá cu mai multa incordare se póta luptá in díu'a urmatória, nu inse pentru sine ci pentru ai sei.

Bucuri'a ei stá in ace'a cá se véda pre ai sei, cá se bucura si suntu indestuliti. Ea este mama, si cá atare traiesce numai pentru si in copii sei. Dupa ce le-a datu vietia in celea mai grozave doreri impreunate cu pericolulu vietiei, cáta grige nu póta ea pentru sanetatea loru? Pâna candu totulu dórme in giurulu ei, ea veghiéza la léganulu micutiului ei. Ér' candu micutiulu ei suferé, ea suferé indiecitu si cu anim'a rupta de dorere plânge neincetatu; ér' candu -si aduce aminte, cá suferinti'a ângerasiulu ei se va sffirsi cu mórte, fiori de ghatia cuprindu tóta a ei fiintia, cade ingenunchi si cere ajutoriulu gratiei divine, tóte palpitarile ânimei i-le numera si tóte respiratiunile i-le inghite; si apoi acestea grigi, acestea suferentie ale mamei nu se sffirsiescu nice odata ci ele crescú cu dílele copiiloru, si desi se vedu acelea pre facia ea nu le descopere nimenu si nime in lume nu le scie afara de Domnedieu ajutoriulu nenoroçitiloru, mângaierea intristatiloru carele a fostu martorulu lacrimiloru si suspineloru mamei.

Si numai speranti'a, cá fiulu ei pre carele -lu adórmé la pieptulu seu pre care -lu légana pre bratiele sale va devení cânduva unu barbatu harnicu, activu si zelosu in societate, cá va devení radiemulu si mandri'a familiei, acést'a speranti'a numai o mai mângaié, ori déca este fiica, cá fic'a ei va devení stimata de intrég'a societatea. Atunci

ea se mai inveselesc. Dar' vesel'ia ei tiene pucinu, căci alaturea cu acea dulce sperantia in sufletulu ei se ivesce totu-deaun'a si o frica, o temere, că deca copiii ei nu se voru face aceea, ce ea doresce, ci se voru face niscecopii prapaditi.

Dar' ce cugeti, deca copiii unei mame nu se voru face aceea ce ea spera va inceta ea de a-i iubi? nu! ci ori va fi copilulu mamei tare talentatu ori va fi mai pucinu talentatu, ori va straluci faci'a ei prin frumsetia ori nu, ea fi iubescă căci ei suntu dragii ei copii.

Dar' nu! iubirea mamei facia de fiulu ei nu incetăza nici cându acel'a aieva a devenitu celu mai prapaditu. Desi fi voru spune dicece insi, că copilulu ei este unu prapaditu si jumetate, ea nu le va crede; dar' ea nu va crede, nici chiar' cându va vedé că pre copilulu ei pentru faptele lui -lu ducu la perdiare ci va strigá in gur'a mare, că pre nedreptulu -lu osëndescu si-lu va imbracisia si sarutá cu acea iubire cu care a sarutatu pre primul nascutu; căci si pre acest'a l'a nascutu in doreri, si pre acest'a l'a crescutu si leganatu pre sinulu ei.

Mam'a in sa-si pôte că a fostu caus'a (precum se in-tēpla de multe ori) că copilulu ei s'a facutu unu risipitoriu, unu misielu, unu hotiu, iertându-i tôte gresielele din caus'a iubirei prea mari si desi a ajunsu la acést'a convingere totusi in fiulu dusu la perdiare nu vede pre *vinovatulu* ci pre *nefericitulu*, cu câtu lumea -lu despretiuesce mai multu, cu atât'a ea-lu iubescă mai multu.

Jertfele si suferintiele unei mame, unu copilu nu le pôte respalá de ar' traí si o suta de ani!

Cine inse va poté descrie fericirea unei mame, cându fiulu ei, acel'a fiu pre care ea l'a hranitu cum se dice cu sângele animei sale, stá lānga ea cá barbatu plinu de viétia cu prospecte de unu venitoriu stralucitu, ori chiar' cu unu nume frumosu căscigatu prin activitatea sa? Cu căta fericire nu se radiema ea pre bratiulu acestui fiu, pre acelu braci, pre care ea cu multi ani inainte l'a acoperitu cu mii de sarutari.

O atare fericire s'ar' poté sēntí descrie inse nu.

Dar' ce voiu dice despre jertfele si grigea ce o are mam'a cu crescerea unei fice. Acestea le-ar' poté povestí numai o mama, dar' o mama de acelea care a avutu fericirea de a cresce celu pucinu o féta.

Deca o mama e responsabila de crescerea fiului seu, responsabilitatea ei este de dicece ori mai mare pentru crescerea ficei sale, pentru-că acést'a are se devina odata anim'a unei familie, are se devina si ea maina.

Din raportulu celu desu si intimu alu mamei cu copiii sei resulta, că ea influentiéza in modulu celu mai hotaritu asupra caracterului filoru sei, sēntiemințele si portarea mamei suntu mesura fericirei ori a nenorocirei nunumai a filoru ci a nepotiloru.

„Educatiunea primita dela mama este fundamentulu intregi vieti omenesce“ dŕce Lord Byron. Unu adeveru recunoscutu de toti este si acel'a, că „profesori bravi facu

pre scolarii cei bravi, dar' numai mamele facu pre barbatii cei mari“.

Dar' deca virtutile unei mame suntu unu isvoru de fericire si prosperitate, defectele ei suntu unu blastemu o adevrata calamitate. Unu defectu numai pôte se-i intunece tôte virtutile ei; ér' placerile ei vitióse, templulu pacei si liniscei casnice -lu preface intr'unu locu de chimuri si de torturi. Totu ce lucra barbatulu prin prudint'ia sa la ridicarea familiei, derima femeia prin vitiele sale!

Éta dar' femeia cá mama cu partea ei buna si rea totu-odata.

Inainte de a trece mai departe in lucrarea mea dŕcu sociei si mamei: „socia si mama doiósa si intielépta radiama-te pre credintia, căci singura ea este ancora tare, radiemu puternicu in mijloculu valuriloru infuriate ale vietiei, singur'a comóra carea dá unu pretiu realu fiintiei tale. Imprima de tēmpuriu acésta credintia viu-facatória in animile sociului si dragiloru tei copii, in societate si in casa dá-le esemplu de inchinatiune adevrata lui Domnedieu si de ascultare si supunere la decretule Prove-dintiei domnedieesci, numai pre acésta cale i-i vei poté conduce dreptu in braciule Mântuitoriului si in diu'a cea mare a judecatei vei poté respunde cu fruntea ridicata: „Dómne, din căti mi-ai datu nice unulu nu am pierdutu“! si astfelu precum aici asia in intréga vecinic'ia i-i vei avé pururea lipiti de anim'a ta“.

3. *Femeia cá económa.* Domnedieu dupa-ce a creatu pre omu a vediutu, că nu e bine se fia singuru, a vediutu că are lipsa de „ajutoriu“ si astufeliu a creatu pre femeia.

Acum deca protoparintele nostru Adamu, care a fostu infrumsetiatu cu atâtea daruri supranaturale a avutu lipsa de „ajutoriu“, ce voiu dice despre noi moritorii? Si femeia e de totu ajutoriulu barbatului, ma se pôte afirmá fára téma de a retací, că barbatulu nu pôte traí fára ajutoriulu femeiescu. Ori de ce positiune se fia unu barbatu, ori in ce impregiurări se traiesca, elu are lipsa de femeia. A grigí de ordinea in casa, a supraveghiá asupr'a economiei esterne si interne, a grigí cá servitorii — intielegu pre cei de acasa — se-si implinésca ocupatiunile desemnate loru economisindu tēmpulu, a crutiá cu scumpetate ceea ce căsciga barbatulu cu sudori crunte, éta chiamarea femeiei cá económa.

Spre a cunosce pre o femeia cá ce felu de económa e, e destulu se intri la e in casa, in culina, ori in gradina aici tôte vorbescu de ea, de intieptiunea ei.

Amu privit'o pre femeia cá socia, cá mama si cá económa, si am vediutu, că mare si grea este misiunea ei ori din care parte o vomu considerá, ea este isvoru de fericire ori nefericire, binecuvēntare cerésca ori blastemu infricosiatu.

Femeia e binecuvēntare, e fericire dar' numai pána umbla pre cararile virtutei, câtu ce umbla pre alte carari loculu fericirei -lu cuprinde cea mai dorerósa nefericire.

Din celea insirate pâna aici resulta dela sine că femeia are lipsa de creștere, de educație și de cultură, căci numai așa -și va putea împlini chemarea ei de soție fidelă de mamă bună și de economă inteligentă.

Cându amu dîsu că femeia are lipsa de cultură nu am înțelesu cultură înaltă cășigată pre la universitățile din capitale. Poate se aduce multu bine femeile-advocați și medici omeniei, eu înse nu-mi potu închipui, că animă unei femei se fia capace de toate operațiunile cari le face unu barbatu, ăr' mîna ei se nu tremure la acelea; asemenea nu-mi potu întipui pre femeia cerîndu cu insistența dela judecatori se spîndiure ori se impusce pre clientulu contrariu.

Eu am înțelesu pentru femeia înaltă cultură, pre carea căștigă-si-o femeia în casă parintească, în școlă seau ori unde și acea este „cultură animei“.

Animă femeiei trebuie cultivată căci în acést'a stă adeverat'a cultură. O femeia cu 10 diplome de doctoru fără cultură animei nu ajunge cătu un'a, care nu a vedutu în viața ei școlă, înse posedă cultură animei, ce'a va ști și putea neferici pre multi, ăr' ferici pre nime, acést'a nu va putea neferici pre nime pentru-că nu o lasă animă dar' va ferici unu neamu întregu. Prin cultură animei femeia devine amică nedespărțită a parinților, soție credincioasă a barbatului, și va străluci pururea în mijloculu familiei că stéu'a ce vestesce portulu pre marea fortunoso a vieții; ăr' copiii ei voru fi unu ornamentu alu națiunii și patriei ăr' familiei spriginu puternicu.

Ochiulu unei atare femei care posedă adeverat'a cultură a animei, conține totu-deaun'a o lacrimă pentru ori ce dorere, unu suris dulcesc pentru ori ce bucurie, unu cuvîntu mîngăitoriu pentru ori ce nefericire, și o dulce și ceréscă rogățiune pentru ori ce nenorocire.

O femeia care posedă cultură animei va calcă pururea pre căile vîrtutei. va fi virtuoso și pre urmele ei apoi voru merge toti ai sei.

Deci, deca -i adevăratu acea ce dîce J. J. Rousseau că „omenii voru fi totu-deaun'a acea ce va plăce femeiei“, atunci se educamă femeia așa, se o învetimă că ea se plăcă numai ce'a ce e moralu, bunu și folositoriu și ea va face atunci din sociulu ei și din copiii ei omeni morali buni și apoi deca toate mamele voru face așa omeniea și-a ajunsu scopulu.

Nicolau Popu.

Prasirea porumbiloru.

Intr'o economie bine ordonată nu e permisă se lipsesca galitiile, căci prin prasirea și folosirea lor se acoperu multe indigențe, ma chiar' se potu face cășiguri însemnate cu deosebire în apropierea orașiloru, unde locuitorii și în specie femeile sub titlu de orășiene se sîntiescu a fi eliberate dela prasirea galitiiloru și nu li dore capulu de dîcal'a cea dréptă că „lipsă galitiiloru la o casă tradéza pre economă cea slabă“.

Necesitatea prasirii galitiiloru încoalea preste totu este recunoscută, nici nu e scopulu nostru aici a vorbi despre acea, ci cu acést'a ocaziune voimă a descrie prasirea porumbiloru, cari înca sunt paseri domestice și cari nunumai ocupa unu locu de ornamentu printre galitii, dar' aducă și unu proventu considerabilu, deca prasirea lor se face într'unu modu rationalu și sistematicu, ăr' altcum folosulu acceptatu arareori corespunde acceptării economului, ma considerîndu graunțiile celea pradate fără nici o tréba, prasirea porumbiloru e spre apriat'a dauna a economului.

În patriă noastră multu împiedecă prasirea porumbiloru și prejudiciulu, că porumbii sunt numerati printre paserile, cari sunt stricătiose economiei și că atari sunt prapaditi cu loculu, imputîndu-le, că facu pagube mari în graunțiile semenate și în bucatele adunate; altcum opinéza despre porumbi în străinătate, în țările culte, de es. în Franciă și Belgiă, unde prasirea porumbiloru e privită că unu isvoru de venitu și din acést'a cauză atât în economie celea mari, cătu și în celea mici, porumbii se prasescu în modu sistematicu făcîndu-le porumbarie cu multa grigie.

Cumcă porumbii nu apartien paseriloru stricătiose ne potemu convinge, deca ne vomu aduce aminte, că construcțiunea petițiiloru nu e de așa, cătu se-si procure alimentele răcîndu precum o facu acést'a toate speciile de gaini, și pentru acea porumbii adună numai graunțiile cadute pre suprafața pământului, și deca vedem porumbi prelînga stoguri seau prelînga clăi de grâu, ei și aici numai graunțiile cadute le adună, cari și altcum s'ar' nimici; graunțiile neastupate de grapa și altcum n'ar' resari seau le-ar' adună alte paseri.

Porumbii dar' nunumai, că nu sunt stricătiosi, ci chiar' sunt folositori prin aceea, că consumă multe semînturi de buruien stricătiose.

Celea mai mari auctorități economice demustă cu argumente palpabile folosulu, ce-lu aducă porumbii; ei pâna acolo mergu, de dîcu, cumcă în ținăturile unde se producea grăulu celu mai curatu, după stîrpirea porumbiloru, agrii totu mai tare îmburuienîndu-se producă bucate amarite. Apoi porumbii folosescu cu carnea lor, despre producerea carnei înse scimă, că acea se țiene între cestiunile vitali ale societății, — ăr' carne mai sanetosoă și mai ieftină, decātu cea de porumbu nu este, cu deosebire stă acést'a la economie de câmpu.

În fine împiedecă prasirea porumbiloru și împregiurarea, că porumbii sunt considerați că unu bunu fără de stăpînu, și astufeliu totu neblejniculu de vîntoriu se sîmte îndreptatitu a-i pusică, pentru acea acestu ramu de venitu, pâna cându nu va fi ascuratu prin lege, nu va da percentele sale.

Nici o specie de pasere n'are atâtea variațiuni că porumbulu, atâtu în privința marimei câtu și a coloriei; — noi inse nu vomu descrie aici variațiunile, ci luându în vedere proprietățile naturale ale porumbiloru, -i vomu împărți în porumbi de câmpu și de casa, și precum am amentitu vomu descrie sporirea porumbiloru de casa.

Cine voiesce a prasî porumbi, mai ântâiu trebuie se se ingrigesca de porumbariu, — acest'a se pôte face liberu în curte seau sub stresina, la totu casulu inse trebuie se fia feritu astufeliu, câtu se nu póta incapa la elu animale rapitorie. Pentru fiacare parchia se face câte o cella, în carea se asiédia câte o cosiarcutia impletita din paie seau din nuiele, carea dupa ce se departeza puii din ea totu-deaun'a trebuie curatita; altcum pretotindenea se afla maiestri, cari se pricepu bine la facerea porumbarielor.

Impopularea porumbarielor se face mai bine primaver'a și inca cu porumbi tineri; de acesti'a procuramu atâtea parchi de câte avemu lipsa la prasire; inchidemu parchile în celele respective și apoi în tota diu'a dimânéti'a în anumita ora -i provedemu cu apa de beutu prospeta și cu nutrementu, a tiené unu terminu anumitu la alimentare și pentru ace'a e necesariu, de-orace prin acest'a porumbii mai curundu se dedau cu stapânulu lor, asiá câtu și dupa ce ambla în liberu, la o fluerare a celui'a se aduna în giuru de elu.

Porumbii de comunu nu-i lasamu se iésa afara pâna ce n'au scosu pui, cându suntemu siguri, că nu-si voru mai parasî locuinti'a. Impopularea e mai bine se se faca cu porumbi adusi din departare.

Alimentulu porumbiloru consta din cucuruzu, ordiu, mazerichia, grâu etc. și deca voimu se clocésca mai cu sporu trebuie se li dâmu seméntia de cânepa. Porumbii trebuie alimentati de doue-ori pre di demânéti'a și pre la oîna, pentru-câ la amédia suntu retrasi în cuiburi și dormitéza ér' în apropiarea porumbariului totu-deaun'a se fia apa prospeta. Mai departe porumbii iubescu tare seménti'a de anisu și de chiminu și pentru ace'a deca li dâmu turta aromata cu de acestea și bine sarata, într'atât'a -i indulcimu la porumbariu, încâtu nu-lu voru mai parasî neci cându, ma voru amagi acolo și pre alti porumbi straini.

Iubirea porumbiloru e proverbiala fiindu-câ parchi'a traiesce în iubire frageda și în contielegere esemplara, impreuna se ostenesce barbatusiulu cu femeiusic'a, impreuna clocescu ouele, și inca diu'a inschimbatu, ér' nóptea numai femeiusic'a, și barbatusiulu sta lângă ea că paditoriu. Femeiusic'a depune câte doue oue, din cari puii esu la 16—20 de dile, acesti'a cându suntu de siese luni suntu apti de prasire. Porumbulu traiesce și 20 de ani, dar' de comunu dupa 5—6 ani nu mai produce asiá bine.

De prasila se lasa totu-deaun'a puii ce suntu scosi primaver'a.

Ingrigirea buna face, că porumbii se nu parasésca porumbariulu, pentru ace'a trebuie se ne ingrigimu că acel'a totu-deaun'a se fia curatu ér' nu plinu de gainatiu și astufeliu și de parasiți, se-i nutrimu bine și se nu fia espusi cutarui-va inimicu; acestea suntu poterile fermecatórie, cari pre porumbi -i atragu la porumbariu și facu că prasirea porumbiloru se aiba succesulu doritu.

Pertru-câ se aretâmu și cu cifre ce folosu și câscigu se pôte sperá din prasirea porumbiloru, inregistramu aici notitiile ce le-a facutu în cinci ani dupa olalta unu mare iubitoriu de porumbi.

Capitalu inlocatu: Porumbariulu pentru 24 parchi de porumbi costéza 24 fl.; procurarea aloru 24 parchi de porumbi à 40 cr. parchi'a 9 fl. 60 cr., 24 cosiarcutie de clocitu din paie à 10 cr. 2 fl. 40 cr.; o tróca de adapatu 1 fl. la olalta facu sum'a de 37 fl. v. a.

Erogatiunea anuală e: 4 hectolitre de ordiu à 4 fl. — 16 fl.; 50 litre de urezu — 3 fl.; 50 litre seméntia de cânepa — 4 fl. anisu, sare și alte meruntiusiuri — 3 fl. Tóte la olalta facu sum'a de 26 fl. v. a.

Venitulu anualu: 200 parchi de pui à 20 cr. — 40 fl. v. a.

Din acestea se vede, că inca în anulu primu perceptiunea întrece erogatiunea; apoi gainatiulu inca face celu pucinu 20 chlgr. și equivaléza în efectu cu guano, despre care scimu, că unu centenariu se vinde cu 12 fl.

Gainatiulu de porumbu folosesce multu la pepeni, cânepa, curechiu și la tutunu.

Statutele.

Reuniunei invetiatoriloru gr. cat. din comitatulu Cosiognei (Clusiuului) aprobate de inaltulu Ministeriu de culte și instructiunea publica sub Nro 35492 din 1889.

A. Numirea reuniunei.

§. 1. Reuniunea se va numi: „Reuniunea invetiatoriloru gr. cat. din comitatulu Cosiognei“.

B. Scopulu reuniunei.

§. 2. Scopulu reuniunei e duplu și anume:

- a) Desvoltarea și promovarea culturai reciproce între membrii participatori.
- b) Intemeierea unui fondu, din ale carui interese se se provéda cu ajutoria invetiatorii cei miseri, morbosi seau deficienti, și în casulu mortii veduvele și orfanii lor.

C. Midilócele.

§. 3. Spre ajungerea acestui scopu duplu voru servi că midilóce:

- a, Adunarile conferentiale, literarie, infientiarea unei bibliotece constatatorie din diferite opuri și cu deosebire privitorie la sfera invetiatorésca, cum și edarea unei foie

pedagogice si alte conversatiuni si disertatiuni de speci'a acest'a.

b) Taxele incurse dela membrii fundatori ordinari si ajutatori, interesele capitalelor elocare si alte daruri si casiguri ori din ce soiu de isvoru permise de legile patriei.

D. Constitutiunea reuniunii.

§. 4. Reuniunea consta din membrii fundatori ordinari, ajutatori, onorari si corespondenti.

a) Membru fundatoru este ori care individuu, deca ca atare va solvi in fondulu reuniunii una data pentru totu-de-a-un'a minimum 10 fl. v. a.

b) Membru ordinariu este fie-care invetiatoriu gr. cat. din comitatulu Cosiognei, si cá atare e deobligatu a solvi pre fia-care anu 50 cr.

c) Membrii ajutatori suntu aceia cari contribuescu in fondulu reuniunii din cându in cându câte ceva.

d) Membrii onorari si corespondenti suntu aceia, pre cari -i alege adunarea generale cu majoritate de voturi. Individii din tieri straine numai cu invoirea prealabile a domnului ministru reg. ung. de interne se potu alege de membrii corespondenti si onorari ai reuniunii.

§. 5. Membrii ordinari potu repasi ai reuniunii in casulu acest'a voru avé de a-si notificá repasirea in scrisu la presedintele seau la comitetulu reuniunii si inca cu 2 luni inainte de espirarea anului, caci la din contra se voru considerá de membrii si pre anulu urmatoriu.

§. 6. Repasindu cineva din reuniune -si pierde ori ce dreptu seau pretensiuni facia cu reuniunea.

§. 7. Considerati de membrii ai reuniunii voru fi aceia, cari in decursu de 3 ani dupa olalta nu-si voru impleni obligamentulu cu respectu la raspunderea regulata a tacei prescise in §. 4. lit. b) seau a caroru departare o va affá cu scopu adunarea generala. Celu eschisu inca -si pierde ori ce dreptu seau pretensiune facia cu reuniunea.

Membrii onorari, ajutatori si corespondenti inca se voru eschide de adunarea generala cu majoritate de voturi, atunci cându portarea loru va fi contraria scopulu reuniunii.

§. 8. Numai acei invetiatori miseri, morbosii seau deficienti, cum si numai acei orfani si veduve potu contá la vreunu ajutoriu, cari nu prin vin'a loru propria au devenitu in asemenea stare.

Veduv'a avédu portare buna va poté capetá ajutoriu pana cându va portá numele repausatulu barbatu. Fetiorii pana la alu 24-lea anu seau pana cându voru avé portare buna; fetele asemenea avédu portare buna pana cându se voru maritá, dar' nici la unu casu mai departe decâtu pana la alu 24-lea anu.

Neci unulu nici altulu nu se va poté bucurá de acestu beneficiu afara de aceia, cari avédu ceva defecte corporali seau spirituali voru fi necapaci de a se sustiené.

§. 10. Ajutórie numai atunci se voru poté asemná cându fondulu reuniunii va ajunge minimulu 1000 fl. v. a.

Atunci din interesele capitalulu un'a a 3-a parte se adauge la capitalu, cele alalte 2 parti se folosescu conformu §-lui 2 lit. a si b cu deosebitu respectu la ajutória si crearea respective inmultirea bibliotecii.

E. Conducerea si administrarea reuniunii.

§. 11. Reuniunea si conduce, administréza si manipuléza afacerile sale prin adunarea generala si prin comitetu.

I. Adunarea generala.

§. 12. Adunarea generala se constitue din toti membrii specificati in §. 4. lit. a, b, c, si d. si se va tiené in totu anulu una data sí de voru cere imprejurarile si mai de

multe ori in loculu si tempulu defiptu de dèns'a. Tempulu loculu si program'a adunarei generali cu 4 septemani inainte voru fi de a se face cunoscutu domnului inspectore scol. reg. alu comitatulu Cosiognei.

§. 13. Adunarile generali voru fi ambulante. Altu-mentrea resiedinti'a reuniunii este Clusiulu.

§. 14. Adunarea generala póte aduce concluse valide numai atunci, cându voru fi de presente celu pucinu $\frac{2}{3}$ parti a membriloru ordinari si fundatori.

§. 15. In adunarile generali voru avé votu decisivu numai membrii fundatori si ordinari, ér' cei alalti numai votu consultativu.

§. 16. Decisiunile adunariloru generali voru fi valide numai atunci cându se voru face cu majoritatea de voturi absoluta a membriloru presenti, si cându voturile voru fi egali, precumpanesce votulu presiedintelui.

§. 17. Agendele adunarei generali suntu:

a) Alegerea presiedintelui, a oficialiloru si comitetulu reuniunii.

b) Primirea reportulu asternutu de comitetu despre activitatea si afacerile sale.

c) Administrarea afaceriloru reuniunii cu respectu la scopulu ei.

d) Decide despre primirea si eschiderea membriloru.

e) Esaminarea ratiociniulu anuale susternutu prin cassariu.

f) Asemnarea ajutorialoru.

g) Preliminarea si votarea budgetulu pre anulu urmatoriu.

h) Determinarea tèmpulu si a loculu cându si unde se va tiené adunarea generala proxima.

§. 18. In adunarile generali suntu oprite discusiunile politice.

II. Comitetulu reuniunii.

§. 19. Comitetulu va stá din 12 membrii ordinari, intre cari suntu de a se computá si oficialii afara de advocatu, si din 4 membrii suplenti, cari toti se alegu pre 3 ani.

§. 20. Comitetulu -si tiene siedintiele sale totu la 3 luni si totu de-a-un'a la finea lunei a 3-a.

§. 21. Loculu asiedimentulu comitetulu e Clusiulu.

§. 22. Agendele comitetulu suntu:

1) Compunerea unui reportu detaiatu despre activitatea sa anuala si substernerea aceluia adunarei generale.

2. Esecutarea decisiuniloru concrediute de adunarea generale, cu respectu la asemnarea ajutorialoru.

3. Pregatirea si substernerea ratiociniulu de pre anulu trecut.

4. Complanarea diferintieleru si a certeleru nascute intre membrii reuniunii cu oficialii. Cei acusatii nu potu luá parte la siedinti'a in care se desbate caus'a lor.

5. Supraveghiarea si administrarea averei cu respectu la scopulu reuniunii.

III. Oficialii reuniunii.

§. 23. Reuniunea va avé unu presiedinte, unu vice-presiedinte, unu secretariu primariu si unulu secundariu, unu cassariu, unu controloru, unu bibliotecariu si unu advocatu. Toti acestia se voru alege de adunarea generala pre 3 ani cu majoritate de voturi secreta relativa.

§. 24. Presiedintèle, vice-presiedintèle, cum si cei alalti oficialii se voru alege numai dintre membrii ordinari.

IV. Agendele oficialiloru.

§. 25. Presiedintèle ca capu alu reuniunii:

a) Va representá reuniunea facia cu tóte auctoritatile, inse faptele lui numai atunci voru fi obligatórie facia cu

reuniunea, cându se voru face cu consentimentulu comitetului.

b) Elu va convocá adunarea generala si de comitetu, si va presidiá in dênsele.

c) Vá ordiná cuitantiele si va subscrie tóte documintele si chartiele privitorie la scopulu reuniunei.

d) Va grigi, cá decisiunile si conclusiunile adunarei generali si ale comitelui se se aduca in deplinire.

e) Va controlá portarea oficialiloru facia cu acurat'a implinire a detorintieloru loru.

f) Asemnari de salarie si de alte spese ale reuniunei numai atunci va face cându acelea voru fi aprobate de comitetu.

g) Presiedintele esaminéza din cându in cându starea cassei reuniunei.

2. Vice-presiedintele substituesce pre presiedinte in tóte drepturile si agendele lui.

3. Secretariulu primariu contra-semnéza tóte chartiele si documintele subscribe de presiedinte.

4. Secretariulu secundariu substituesce pre celu primariu in tóte afacerile lui.

5. Bibliotecariulu se va ingrigi de inavutirea bibliotecei cu tóta speci'a de opuri referitorie la scopulu reuniunei.

6. Cassariulu, carele in totu casulu trebuie se fia omu cu avere, percipiéza banii incursi in fondulu reuniunei si solvesce erogatiunile si ajutóriele asemnate de adunarea generala si de comitetu, si despre acést'a substerne ratiotiniu anuale adunarei generali si cându se va recere si comitetului.

7. Controlorulu contra-semnéza tóte chartiele tienetórie de ratiotiniulu cassei.

8. Advocatulu representéza reuniunea in tóte cauzele procesuali.

§. 26. Toti oficialii reuniunei -si pórtá oficiale loru fara salariu.

F. Dispusetiuni generali.

§. 27. Reuniunea va avé unu sigilu cu inscriptiunea: „Reuniunea invetiatoriloru gr.-cat. din comitatulu Cosiognei“.

§. 28. Disolvarea reuniunei se va întâmplá numai atunci, cându $\frac{2}{3}$ parte a membriloru ordinari si fundatori presenti in adunarea generale o voru pretinde.

§. 29. In casulu disolvarei despre sortea averei reuniunei va decide adunarea generale.

§. 30. Tote decisiunile adunarei generali, cari au de scopu schimbarea statutelor, disolvarea reuniunei, si in casulu acést'a, cá ce se se faca cu averea ei, mai înainte de a se esecutá, suntu de a se substerne Inaltului regimu spre aprobare.

§. 31. In casu cându reuniunea s'ar' abate dela scopulu ei pscisatu in aceste statute si prin continuarea activitatei s'ale ulterióre s'ar' periclitá statulu seau interesele materiali ale membriloru ei, gubernulu va fi îndreptatítu se suspinda activitatea reuniunei si se ordíneze investigatiune normale; ér' dupa terminarea investigatiunei conformu rezultatulu aceluia a îndetorá reuniunea la cea mai esacta respectare a statutelor seau a o desfiintá.

Clusiu in 10 Augustu 1889.

Gavrilu Popu,
protopopu gr.-cat. si pres. int.
2797—1890.

Jacobu Muresianu,
secret. int.

Se apróba

Blasiu din siedint'a Consistoriala tienuta in 13 Augustu 1889.

Dr. Joaniu Vancea m. p.
metropolitu.

Scól'a primara de fete romána gr.-cat. din Blasiu.

O parte mare din cetitorii nostrii voru fi sciendu cá in opidululu Blasiu, capital'a provinciei besericesci románe gr.-cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu, a esistatu pe lángha institutele de invetiamentu deschise de neobositulu episcopu *Petru Paulu Aronu*, cu 145 ani înainte, si o scól'a pentru fete. Acést'a datéza numai de pre tómpulu domniei episcopului Ioanu Lemeni. Acestu episcopu, care inca s'a interesatu de instruirea tinerimei, pe lángha alte inoiri a redicatu din alu seu propriu si scól'a din cestiune, dupa cum se póte vedé de pe inscriptiunea dela acestu edificiu, pre care se aflá scrisu: *Fieri curavit Ioanes Lemeni*. Cea ce sciú si adeverescu opidanii mai betráni de aici din propriile cunosciinte. Fiendu inse edificiuu aceleia cam umilutu si asediatu intr'o strada prea ingusta facia de frecuenti'a cea mare de cându cu introducerea calei ferate, prin care acestu opidu a devenitu unu adeveratu emporiu de cereale, de ace'a Escelesi'a Sa D. Dr. *Joanu Vancea*, actualulu Archiepiscopu si Metropolitu, nu a pierdutu din vedere neci sórtea acestei scóle. Ea i-a zacutu la anima intocmai ca si celealalte institute de crescere de aici. Si dupa-ce preabunulu Domnedieu i-a ajutatu se-si véda cu ochii realizata idea infientiarei Institutului tinerimei si dupa-ce a redicatu din nou si institutulu preparandialu-normalu, cari erau de prim'a urgentia, — a redicatu altu edificiu pentru numit'a scól'a, mai corespundietoriu atátu din punctu de vedere igienicu, cátu si didacticu. Escelesi'a Sa a scos'o din ingustímea si umilinti'a in care se aflá. A asediat'o in piatia, la locu deschisu, in rëndulu caseloru capitulare, vis-a-vis cu gimnasiulu. Si cá se corespunda recerintieloru actuali, a redicat'o dela 2 la 3 clase ordinarie. *Tóte spesele impreunate cu edificarea, mobilarea si provederea cu recuisitele de lipsa lea suportatu Escelesi'a Sa din casset'a privata, in suma de preste 8000 fl. v. a.* — Implinindu-se prin acést'a o fapta demultu dorita, in 5 Septembrie a. c. edificiuu a fostu binecuvéntatu si stropitu cu apa sântita in present'i'a corpului invetiatorescu si a elevelor, conformu ritualului. Dupa care actu edificiuu a fostu predatu spre continuarea prelegeriloru. Immediatu dupa acestu actu solemn, corpulu invetiatorescu si-a tienutu de detorintia a-se presentá in corpore la marele Mecenate si a-i depune omagie de multiumita in numele parintiloru si elevelor pentru acestu nou sacrificiu depusu pe altariulu besericea poporului seu.

Post'a redactiunei. Dlui R. S. in O. Asceptamu se trimeteti continuarea manuscrisului inceputu.

Dlui S. T. in M. Plant'a numita radecina de Yam seau cu terminu technicu *Dioscorea sativa* se produce mai bine in solu nisiposu, si fiendu-cá radecinile ei strabatu prea afundu in paméntu; pentru rimatori ar' fi mai de recomandatú baraboii de câmpu (*Lathyrus tuberosus*), cari suntu o plánta patriotica.

Dlui P. C. in O. Negeii se stérpescu seau cu cutitulu, seau cu fieru arsu, seau in fine cu drotu de platina infierbintatu cu electricitate. —

Dlui J. P. in S. Bosicele de marimea capului de humbușca, ce le-ati aflatu in carnea de porcu neci la unu casu nu potú fi *Trichine*, pentru cá acestea nu se potú vedé cu ochii liberi, ci numai cu microscopulu. Ar' fi bine, se ni le tramiteti spre esaminare.

Dlui N. R. in S. Pentru impopularea lacuriloru artificiali mai buni suntu crapii (*Cyprinus carpio*), si inca cei ce se afla mai alesu prin lacurile de pré Campia suntu de preferitu.